

ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในการตรวจพิสูจน์ทางชีววิทยา

สุภรัฐ คงทวี

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต 1761 ถนนพัฒนาการ เขตสวนหลวง กรุงเทพมหานคร 10250

E-mail: boomsura@hotmail.com

คณานิป ทองรวีวงศ์

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต 1761 ถนนพัฒนาการ เขตสวนหลวง กรุงเทพมหานคร 10250

วชิราภรณ์ พวงจินดา

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต 1761 ถนนพัฒนาการ เขตสวนหลวง กรุงเทพมหานคร 10250

ติดต่อผู้เขียนบทความที่ สุภรัฐ คงทวี คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต 1761 ถนนพัฒนาการ เขตสวนหลวง กรุงเทพมหานคร 10250

E-mail: boomsura@hotmail.com

วันที่รับบทความ: 10 มีนาคม 2563 วันที่แก้ไขบทความ 14 กันยายน 2563 วันที่ตอบรับบทความ: 31 ตุลาคม 2564

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในการตรวจพิสูจน์ทางชีววิทยา **วิธีการวิจัย** เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร ที่ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลหลักกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการตรวจพิสูจน์ทางชีววิทยาในร่างกายของบุคคลของประเทศไทยและต่างประเทศ และการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ประกอบด้วย พนักงานเจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐ จำนวน 3 คน บุคคลผู้ถูกระงับสิทธิ จำนวน 2 คน และทนายความ จำนวน 2 คน **ผลการวิจัย** ประเทศไทยยังไม่มีหลักเกณฑ์ในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในการตรวจพิสูจน์ทางชีววิทยา ไม่มีการกำหนดเกี่ยวกับมาตรฐานด้านการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ในการตรวจพิสูจน์ทางชีววิทยา และไม่มีการกำหนดเกี่ยวกับโครงสร้างองค์กรในการตรวจพิสูจน์ทางชีววิทยาของบุคคล **สรุป** บุคคลผู้ถูกตรวจพิสูจน์ทางชีววิทยาในประเทศไทยยังไม่ได้ได้รับความคุ้มครองในสิทธิและเสรีภาพของร่างกายที่เหมาะสม จึงควรมีการแก้ไขกฎหมายว่าด้วยการให้บริการด้านนิติวิทยาศาสตร์ รวมถึงการขึ้นทะเบียนผู้เชี่ยวชาญในการตรวจพิสูจน์ทางชีววิทยา และการจัดตั้งองค์กรวิชาชีพเฉพาะด้านนิติวิทยาศาสตร์ทำหน้าที่กำกับดูแลและควบคุมการตรวจสอบหน่วยงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ให้เกิดคุณภาพและเป็นมาตรฐานเดียวกัน

คำสำคัญ: การตรวจพิสูจน์ทางชีววิทยา วัตถุประสงค์ทางชีววิทยา นิติวิทยาศาสตร์ สิทธิมนุษยชน

Legal Problems on the Protection of Human Rights and Individual Freedom in Biological Evidence Investigation

Suparat Kongtawee

Faculty of Law, Kasem Bundit University, 1761 Pattanakarn Road, Suanluang, Bangkok 10250

E-mail : boomsura@hotmail.com

Kanathip Thongraweewong

Faculty of Law, Kasem Bundit University, 1761 Pattanakarn Road, Suanluang, Bangkok 10250

Wachiraporn Pongjinda

Faculty of Law, Kasem Bundit University, 1761 Pattanakarn Road, Suanluang, Bangkok 10250

Correspondence concerning this article should be addressed to **Suparat Kongtawee**, Faculty of Law, Kasem Bundit University, 1761 Pattanakarn Road, Suanluang, Bangkok 10250
E-mail : boomsura@hotmail.com

Received date: March 10, 2020 Revised date: September 14, 2020 Accepted date: October 31, 2021

ABSTRACT

PURPOSES: To study and analyze the legal problems related to the protection of human rights and individual freedom in biological evidence Investigation. **METHODS:** A documentary research for studying and analyzing internal and international information related to legal principals of biological evidence investigation as well as in depth interview of sample groups, consisting of relevant government officials people who were affected by the law, and attorneys. **RESULTS:** Persons, who were investigated for a biological evidence, did not under the protection of their human right and freedom, and there was no specific regulations biological accidence collection of a person for the protection of their human right and freedom properly. **CONCLUSIONS:** Regulations for the protection of their human right and freedom in biological evidence investigation, and standard performances criteria for biological evidence investigation organization should be established.

Keywords: Biological evidence, investigation, biological object, forensic medicine, human rights

บทนำ

การเก็บรวบรวมพยานหลักฐานในคดีอาญา หรือในการสืบสวนคดีอาญาจะมีการเก็บและรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดเพื่อให้สามารถค้นหาและทราบถึงตัวผู้กระทำความผิด ซึ่งวัตถุพยานทางชีววิทยาถือเป็นวัตถุพยานที่สามารถแสดงความสัมพันธ์โดยตรงขณะเกิดเหตุการณ์ขึ้นระหว่างผู้กระทำความผิดกับผู้เสียหายได้ วัตถุพยานทางชีววิทยาจึงมีความสำคัญและจำเป็นประโยชน์อย่างมากในการระบุถึงตัวบุคคล ผู้กระทำความผิดได้อย่างถูกต้อง เช่น ลายนิ้วมือ และลายพิมพ์ดีเอ็นเอ ซึ่งจัดเป็นวัตถุพยานทางชีววิทยาที่มนุษย์ทุกคนมีตั้งแต่กำเนิดและมีเอกลักษณ์เฉพาะบุคคลไม่ซ้ำกัน จึงมีความจำเป็นอย่างมากที่จะต้องมีการเก็บและรวบรวมพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ที่เรียกว่าวัตถุพยานทางชีววิทยาจากตัวบุคคลซึ่งถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด เพื่อให้สามารถพิสูจน์และค้นหาตัวบุคคลผู้กระทำความผิดได้อย่างถูกต้อง ชัดแจ้ง และปราศจากความสงสัยโดยสิ้นเชิง อย่างไรก็ตาม ในการเก็บรวบรวม วัตถุพยานทางชีววิทยาจากตัวบุคคล ยังไม่มีหลักเกณฑ์หรือมาตรการทางกฎหมาย ที่คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพในร่างกายของบุคคลอย่างชัดเจน และเป็นปัญหาทางกฎหมายที่ควรมีการแก้ไขใน 3 ประการดังต่อไปนี้

1. ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการกำหนดหลักเกณฑ์ในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในการตรวจพิสูจน์ทางชีววิทยา
2. ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับมาตรฐานด้านการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ในการตรวจพิสูจน์ทางชีววิทยา
3. ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับโครงสร้างองค์กรในการตรวจพิสูจน์ทางชีววิทยาของบุคคล

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐาน แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในการตรวจพิสูจน์ทางชีววิทยา
2. เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในการตรวจพิสูจน์ทางชีววิทยาในต่างประเทศและประเทศไทย
3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในการตรวจพิสูจน์ทางชีววิทยา
4. เพื่อศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหามาตรการแก้ไขปัญหามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในการตรวจพิสูจน์ทางชีววิทยาในการเก็บรวบรวมพยานทางชีววิทยาจากร่างกายของบุคคล อีกทั้งสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในขั้นตอนการปฏิบัติงานในการตรวจพิสูจน์ทางชีววิทยาได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

ขอบเขตการศึกษา

ศึกษาถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในการตรวจพิสูจน์ทางชีววิทยา ตลอดจนการเก็บรวบรวมวัตถุพยานทางชีววิทยาเพื่อตรวจพิสูจน์ที่เป็นส่วนของอวัยวะตามร่างกาย รวมทั้งการเก็บรวบรวมวัตถุพยานทางชีววิทยาที่เป็นสิ่งอื่นที่อยู่ในร่างกายบุคคล โดยศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ประกอบกับศึกษามาตรฐานในการปฏิบัติงานของพนักงานเจ้าหน้าที่ อีกทั้งโครงสร้างองค์กรในการตรวจพิสูจน์ทางชีววิทยาตามกฎหมายต่างประเทศ รวมทั้งกฎหมายในประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลหลักกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการตรวจพิสูจน์ทางชีววิทยาในร่างกายของบุคคลในประเทศไทยและต่างประเทศ จากตำราทางกฎหมาย รายงานผลการวิจัย บทความ วิทยานิพนธ์ เอกสารข้อมูลจากหน่วยงานขององค์กรของรัฐ และการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ประกอบด้วยกลุ่มตัวอย่าง 1) กลุ่มพนักงานเจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องโดยตรง 2) กลุ่มบุคคลผู้ถูกกระทบสิทธิ และ 3) กลุ่มทนายความ

แนวความคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในการตรวจพิสูจน์ทางชีววิทยา

แนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ประกอบด้วย หลักสิทธิมนุษยชน หลักสิทธิเสรีภาพ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ซึ่งในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในการตรวจพิสูจน์ทางชีววิทยามีความเกี่ยวข้องและเชื่อมโยงกับการดำเนินงานในการตรวจพิสูจน์ทางชีววิทยาของหน่วยงานที่ให้บริการด้านการตรวจพิสูจน์ทางชีววิทยา ตลอดจนการปฏิบัติงานของพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ทำการตรวจพิสูจน์ โดยมีหลักแนวคิดทฤษฎีกฎหมายมหาชนที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ หลักประสิทธิภาพ หลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี และหลักภารกิจพื้นฐานของรัฐ แนวคิดในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพในร่างกายของประชาชนในการตรวจพิสูจน์ทางชีววิทยาของบุคคล มุ่งคุ้มครองบุคคลจากการแสวงหาพยานหลักฐานจากร่างกายของ

บุคคล เพื่อนำไปใช้เป็นพยานหลักฐานในคดี เพื่อพิสูจน์หาตัวบุคคลผู้กระทำความผิดมาลงโทษ แต่อย่างไรก็ตาม การตรวจพิสูจน์ดังกล่าวเป็นการที่บุคคลถูกกระทบกระเทือนต่อสิทธิและเสรีภาพในร่างกาย กล่าวคือ เป็นการรบกวนในชีวิตร่างกายของบุคคล ซึ่งการแสวงหาพยานหลักฐานจากการตรวจพิสูจน์ทางชีววิทยา ต้องกระทำภายใต้หลักเกณฑ์แห่งบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และต้องปฏิบัติหรือกระทำการดังกล่าวโดยมีเหตุอันสมควร และต้องยึดและปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด (แสนละมะ, 2552) ในแง่ของกฎหมายคุ้มครองข้อมูล ส่วนบุคคล ข้อมูลชีววิทยาหรือข้อมูลชีวภาพ จัดเป็นข้อมูลบ่งระบุตัวตน (Identifiable information) โดยในหลายประเทศจัดเป็นข้อมูลละเอียดอ่อน (Sensitive personal data) ซึ่งจะต้องได้รับการคุ้มครองในระดับที่เข้มงวดกว่าข้อมูลส่วนบุคคลทั่วไป อย่างไรก็ตาม กฎหมายคุ้มครองข้อมูลของหลายประเทศมีการยกเว้นสำหรับการกระทำโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ใช้อำนาจสืบสวนสอบสวนเกี่ยวกับความผิดอาญา แต่ก็ต้องมีกฎหมายระบุให้อำนาจโดยเฉพาะ และกฎหมายเหล่านั้นจะต้องสอดคล้องกับหลักความจำเป็นและได้สัดส่วนด้วย (ทองรวีวงศ์, 2559)

พยานหลักฐานทางชีววิทยา หมายถึง สิ่งที่ได้มาจากส่วนใดส่วนหนึ่งของร่างกายบุคคลและสามารถทำการพิสูจน์หาข้อเท็จจริงในคดีความได้ กล่าวคือ เป็นการแสวงหาพยานหลักฐานจากร่างกายของบุคคล (อินทวิชเช, 2548) ซึ่งพยานหลักฐานทางชีววิทยาดังกล่าว ถือเป็นพยานหลักฐานประเภทวัตถุพยานทางชีววิทยากล่าวคือ เป็นวัตถุพยานที่ได้มาจากสิ่งมีชีวิตหรือ

เป็นส่วนหนึ่งของสิ่งมีชีวิตมาก่อน เช่น คราบเลือด คราบอสุจิ เส้นผม ฟัน น้ำลาย ปัสสาวะ อุจจาระ เนื้อเยื่อ ลายนิ้วมือ เป็นต้น ซึ่งมีลักษณะเป็น พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ ทั้งนี้ ในการตรวจพิสูจน์ทางชีววิทยา พนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐต้องกระทำภายใต้ขอบเขตของบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ให้อำนาจกระทำการไว้ อันเป็นการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกายของบุคคลซึ่งเป็นประชาชนของรัฐ

ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในการตรวจพิสูจน์ทางชีววิทยา

1. ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการกำหนดหลักเกณฑ์ในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในการตรวจพิสูจน์ทางชีววิทยาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131/1 กับมาตรา 244/1 เป็นการเก็บรวบรวมวัตถุพยานทางชีววิทยา ได้แก่ การเก็บตัวอย่างเลือด เนื้อเยื่อ ผิวหนัง เส้นผมหรือขน น้ำลาย ปัสสาวะ อุจจาระ สารคัดหลั่ง สารพันธุกรรมหรือส่วนประกอบของร่างกาย จึงมีความจำเป็นที่จะต้องได้รับความยินยอมจากบุคคลที่จะถูกกระทบต่อสิทธิในร่างกาย ตามที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้กำหนดไว้ ซึ่งในการตรวจพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์จากการนำร่างกายของบุคคลไปทำการตรวจหรือเก็บชิ้นส่วนของร่างกาย พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบจะทำการส่งตัวบุคคลนั้นไปให้แพทย์หรือผู้เชี่ยวชาญดำเนินการตรวจโดยจะต้องได้รับความยินยอมจากตัวบุคคลนั้น ซึ่งหากบุคคลผู้นั้นไม่ยินยอมโดยไม่มีเหตุอันสมควรก็จะมีข้อสันนิษฐานตามที่กฎหมายได้บัญญัติไว้เป็นการต่อไป จะเห็นได้ว่าพนักงานสอบสวนจะกระทำการบังคับเอาวัตถุ

พยานทางชีววิทยาจากร่างกายของบุคคลไม่ได้ โดยจะต้องอาศัยความยินยอมจากบุคคลเท่านั้น

ทั้งนี้ การที่แพทย์หรือผู้เชี่ยวชาญจะกระทำการตรวจพิสูจน์ร่างกายหรือเนื้อตัวของบุคคลนั้น จะต้องกระทำเพียงเท่าที่จำเป็นและสมควรโดยใช้วิธีการที่ก่อให้เกิดความเจ็บปวดน้อยที่สุดเท่าที่จะกระทำได้ ทั้งจะต้องไม่เป็นอันตรายต่อร่างกายหรืออนามัยของบุคคลนั้นด้วย

พระราชบัญญัติการให้บริการด้านนิติวิทยาศาสตร์ พ.ศ. 2559 มาตรา 5 กำหนดให้สถาบันมีหน้าที่ในการให้บริการและส่งเสริมงานด้านนิติวิทยาศาสตร์โดยให้รวมถึงงานดังต่อไปนี้ด้วย

(1) ช่วยเหลือและสนับสนุนการสืบสวนสอบสวนและการดำเนินคดีอาญาตามที่เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจตามกฎหมายร้องขอ

(2) ให้บริการด้านนิติวิทยาศาสตร์เพื่อการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน การอำนวยความสะดวก และการทะเบียนราษฎร ตามที่เจ้าหน้าที่ของรัฐหรือผู้ที่เกี่ยวข้องร้องขอ

(3) ให้บริการด้านนิติวิทยาศาสตร์เพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองหรืออำนวยความสะดวกแก่เด็กและเยาวชนตามที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้ปกครอง ผู้ใช้อำนาจปกครองหรือผู้มีส่วนได้เสียโดยตรงร้องขอ

(4) ให้บริการด้านนิติวิทยาศาสตร์เพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่ผู้มีส่วนได้เสียร้องขอ ในกรณีที่เป็นการพิสูจน์ข้อเท็จจริงในคดีอาญา ผู้มีส่วนได้เสียจะร้องขอให้ตรวจซ้ำได้ต่อเมื่อไม่ได้อยู่ในระหว่างการตรวจพิสูจน์ของหน่วยงานอื่นที่ให้บริการด้านนิติวิทยาศาสตร์ และต้องเป็นไปตามมติของคณะกรรมการเพื่อประโยชน์ในการอำนวยความสะดวก

เห็นได้ว่ากฎหมายของประเทศไทยยังไม่มี การกำหนดหลักเกณฑ์ในการเก็บรวบรวมวัตถุ พยานทางชีววิทยาของบุคคลให้รัดกุมเพื่อ ค้ำครองในสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอย่างที่ควร กล่าวคือ ในเรื่องของการให้ความยินยอมของ บุคคลซึ่งถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดที่จะต้องให้ ความยินยอมในการที่จะถูกดำเนินการตรวจ พิสูจน์ทางชีววิทยานั้น ตามกฎหมายมิได้กำหนด ว่าต้องให้ความยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่ง อาจตีความได้ว่าบุคคลผู้ที่จะถูกทำการตรวจ พิสูจน์ทางชีววิทยาต้องให้ความยินยอมที่เป็นลาย ลักษณ์อักษร กล่าวคือ ทำเป็นหนังสือให้ความ ยินยอม หรืออาจให้ความยินยอมโดยมิต้องทำเป็น ลายลักษณ์อักษร

ดังนั้น การที่กฎหมายที่บังคับใช้ในการ ตรวจพิสูจน์ทางชีววิทยาของบุคคลไม่ได้มีการ กำหนดหลักเกณฑ์ให้รัดกุมว่าก่อนตรวจพิสูจน์ ทางชีววิทยา บุคคลนั้นจะต้องให้ความยินยอม เป็นลายลักษณ์อักษร จึงยังไม่ใช่การมุ่งเน้นไปที่ บุคคลที่ถูกตรวจพิสูจน์ให้ได้รับการคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพในร่างกาย จึงส่งผลต่อบุคคลที่ถูกทำ การตรวจพิสูจน์ทางชีววิทยาเกิดการไม่ได้รับความ ค้ำครองในชีวิตและร่างกาย จึงยังไม่สอดคล้อง กับหลักสิทธิมนุษยชน หลักสิทธิและเสรีภาพ โดยทั่วไป หลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ

2. ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับมาตรฐาน ด้านการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ใน การตรวจพิสูจน์ทางชีววิทยา

การปฏิบัติงานของพนักงานเจ้าหน้าที่ใน การตรวจพิสูจน์ทางชีววิทยาของหน่วยงานแต่ละ แห่งในประเทศไทย ยังไม่มีหลักประกันใด ๆ ที่ เป็น การ สร้าง มา ต ร ร ฐ า น และ ก่อ ให้ เกิด ประสิทธิภาพในด้านการปฏิบัติงานของพนักงาน

เจ้าหน้าที่ในการตรวจพิสูจน์อย่างชัดเจน ซึ่งแต่ ละหน่วยงานก็มีการกำหนดเกี่ยวกับคุณสมบัติ ของพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ที่จะทำการตรวจพิสูจน์ ทางชีววิทยาก่อนที่จะมาปฏิบัติงานในการตรวจ พิสูจน์ทางชีววิทยา

พระราชบัญญัติการให้บริการด้านนิติ วิทยาศาสตร์ พ.ศ. 2559 มาตรา 6 ซึ่งวางหลักไว้ ว่า การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของสถาบันต้อง เป็นอิสระและเป็นไปตามหลักวิชาชีพและ มาตรฐานที่คณะกรรมการกำหนด และให้ ผู้อำนวยการมีหน้าที่กำกับดูแลให้เจ้าหน้าที่ของ สถาบันปฏิบัติหน้าที่ให้สอดคล้องกับมาตรฐาน เห็นได้ว่าเป็นการวางแนวทางและกำหนดขอบเขต ในการปฏิบัติงานของพนักงานเจ้าหน้าที่ใน ลักษณะที่กว้างมากและเป็นการกำหนด หลักเกณฑ์ขึ้นมาใช้เฉพาะภายในหน่วยงานของ ตนเอง ทั้งนี้ การที่หน่วยงานแต่ละแห่งไม่ได้ กำหนดว่าพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ตรวจพิสูจน์พยาน ทางชีววิทยาต้องเป็นผู้ที่ผ่านการเรียนรู้ การ ฝึกอบรมเกี่ยวกับการตรวจพิสูจน์พยานทาง ชีววิทยาและต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ หรือความเชี่ยวชาญในการตรวจพิสูจน์ทาง ชีววิทยาในระดับที่สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมี ประสิทธิภาพในรูปแบบหลักเกณฑ์อย่างเดียวกัน จึงยังไม่มีหลักประกันใด ๆ ที่จะทำให้เกิด มาตรฐานและประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานใน การตรวจพิสูจน์ทางชีววิทยา เพื่อสร้างมาตรฐาน ด้านการปฏิบัติงานของพนักงานเจ้าหน้าที่

3. ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับโครงสร้าง องค์กรในการตรวจพิสูจน์ทางชีววิทยาของบุคคล

หน่วยงานที่ทำการตรวจพิสูจน์ทาง ชีววิทยาในประเทศไทยมีหน่วยงานที่ทำการตรวจ พิสูจน์ทางชีววิทยาอยู่หลายแห่ง ซึ่งในการกำหนด

โครงสร้างภายในของหน่วยงานแต่ละแห่ง ยังไม่ได้มีการกำหนดโครงสร้างที่ทำให้เกิดมาตรฐานสากล หรือมีคุณภาพ หรือประสิทธิภาพที่มีความครอบคลุมในทุก ๆ ด้านโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการกำกับดูแลและควบคุมตรวจสอบการดำเนินงานหรือการปฏิบัติงานของหน่วยงานเพื่อเป็นมาตรฐานกลางในการควบคุมและตรวจสอบการทำงานหรือการดำเนินงานในด้านต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมและเป็นกลาง ซึ่งแต่ละหน่วยงานก็มีการกำกับดูแลและควบคุมตรวจสอบการดำเนินงานในด้านต่าง ๆ ภายในหน่วยงานนั้น ๆ เอง และเมื่อมิได้กำหนดหรือแบ่งอำนาจหน้าที่ให้หน่วยงานใดเป็นผู้รับผิดชอบในการตรวจพิสูจน์ทางชีววิทยา จึงส่งผลให้เกิดระบบการทำงานที่ทับซ้อนกัน

เห็นได้ว่าในอดีตที่ผ่านมายังไม่มีหน่วยงานใดทำหน้าที่กำกับดูแลและควบคุมตรวจสอบตลอดจนประสานงานและกำหนดมาตรฐานกลางที่จะทำให้เกิดความน่าเชื่อถือของงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ให้มีประสิทธิภาพเข้าสู่ความเป็นมาตรฐานสากลเท่าที่ควร และเกิดประโยชน์ต่อประชาชนโดยรวม หากมีระบบหรือมาตรฐานการตรวจพิสูจน์ทางชีววิทยาที่มีคุณภาพน่าเชื่อถือจะทำให้กระบวนการยุติธรรมมีประสิทธิภาพบุคคลผู้กระทำความผิดก็จะถูกลงโทษตามกฎหมาย สังคมจะมีความสงบเรียบร้อยขึ้น ดังนั้นหากมีองค์กรกลางมากำกับดูแลและควบคุมตรวจสอบ ก็ช่วยให้งานนิติวิทยาศาสตร์ของไทยมีประสิทธิภาพเข้าสู่ความเป็นมาตรฐานสากลมากยิ่งขึ้นและเป็นประโยชน์ต่อประชาชนโดยรวมเมื่อไม่มีองค์กรกลางมากำกับดูแลและควบคุมตรวจสอบหรือกำหนดมาตรฐานจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพ จึงทำให้เกิดปัญหาในลักษณะ

ที่ไม่สามารถดำเนินการจัดการตามความเหมาะสมได้

จากปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยเห็นว่าควรดำเนินการหาแนวทางที่เหมาะสมมาใช้เป็นแนวทางเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว ปรับปรุง และเพิ่มเติมนโยบายที่บัญญัติถึงการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในการที่จะถูกดำเนินการตรวจพิสูจน์ทางชีววิทยาจากร่างกายของบุคคล อีกทั้งมาตรฐานในการปฏิบัติงานของพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้มีหน้าที่ในการตรวจพิสูจน์ทางชีววิทยาตลอดจนโครงสร้างองค์กรในการตรวจพิสูจน์ทางชีววิทยาของบุคคล

มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในการตรวจพิสูจน์ทางชีววิทยาในต่างประเทศ

เพื่อประโยชน์ในการเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวทางกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในการตรวจพิสูจน์ทางชีววิทยา ผู้วิจัยได้ทำการศึกษากฎหมายของต่างประเทศดังต่อไปนี้

สหราชอาณาจักร ได้มีการออกพระราชบัญญัติตำรวจและพยานหลักฐานในคดีอาญา ค.ศ. 1984 ซึ่งกำหนดรูปแบบของพยานหลักฐานทางชีวภาพ เป็น 2 ประเภท ได้แก่ 1) Intimate Sample คือ สิ่งส่งตรวจที่ได้มาจากภายในร่างกายของมนุษย์ เช่น เลือด เยื่อบุผิว น้ำลาย ปัสสาวะ เป็นต้น และ 2) Non Intimate Sample คือ สิ่งส่งตรวจที่ได้มาจากภายนอกร่างกายมนุษย์ เช่น ขน เส้นผม เป็นต้น โดยในการเก็บรวบรวมพยานหลักฐานจากร่างกายของบุคคล สหราชอาณาจักรได้กำหนดมาตรการในการใช้อำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ทำการเก็บรวบรวมพยานหลักฐานจากร่างกายของบุคคล

โดยใช้กับพยานหลักฐาน ทางชีวภาพประเภท Intimate Sample โดยมีเงื่อนไข 2 ประการ คือ 1) จะต้องได้รับความยินยอมจากผู้ต้องหาเป็นลายลักษณ์อักษร และ 2) จะต้องปรากฏเหตุอันน่าเชื่อถือว่าผู้ต้องหามีส่วนพัวพันกับการกระทำความผิดประเภทความผิดอาญาร้ายแรง (Serious Arrestable Offense) และต้องมีเหตุอันน่าเชื่อว่าพยานหลักฐานดังกล่าวจะใช้ยืนยันหรือพิสูจน์ได้ว่าผู้ต้องหามีส่วนพัวพันกับการกระทำความผิดดังกล่าว (อินทรวิชยะ, 2548)

สหราชอาณาจักรมีหน่วยงานที่ทำหน้าที่กำกับดูแลบุคลากรทุกฝ่ายของหน่วยงานทางนิติวิทยาศาสตร์แต่ละแห่งให้มีคุณสมบัติอันเหมาะสมแก่การปฏิบัติงานได้ดีที่สุด คือ สภาการจดทะเบียนนิติวิทยาศาสตร์ (Council of Registration Forensic Practitioners) หรือ CRFP ซึ่งเป็นหน่วยงานในสหราชอาณาจักร โดยใช้หลักเกณฑ์ 10 ประการ เพื่อประเมินการปฏิบัติงานของนักนิติวิทยาศาสตร์ และมีหน่วยงานรับรองระบบสหราชอาณาจักร (United Kingdom Accreditation Service) หรือ UKAS ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ให้การรับรองคุณภาพในการปฏิบัติงาน ขั้นตอนการปฏิบัติการต่าง ๆ โดยยึดตามมาตรฐานสากล ตลอดจนดูแลบุคลากรของหน่วยงานที่ให้บริการทางนิติวิทยาศาสตร์แต่ละแห่งให้ได้รับการฝึกอบรมทางวิชาชีพอย่างเพียงพอ (Chairangsinant, 2001) สหรัฐอเมริกามีหน่วยงานที่ให้บริการในการตรวจพิสูจน์ทางนิติวิทยาศาสตร์ อยู่หลายแห่ง ซึ่งแต่ละแห่งมีความเชี่ยวชาญแตกต่างกัน อาทิ หน่วยงานบังคับใช้ยา (Drug Enforcement Administration) หรือ DEA เป็นหน่วยงานตรวจพิสูจน์หลักฐานที่เกี่ยวข้องยาเสพติด นอกจากนี้ยังมี

หน่วยงานอีก 2 แห่ง คือ 1) องค์การมาตรฐานสากล (International Standards Organization) หรือ ISO และ 2) สมาคมผู้วิจัยห้องปฏิบัติการอาชญากรรมแห่งอเมริกา (American Society of Crime Laboratory Director) หรือ ASCLD เป็นหน่วยงานที่ให้การรับรองคุณภาพห้องปฏิบัติการของหน่วยงานที่ให้บริการในการตรวจพิสูจน์หลักฐานแต่ละแห่ง โดยหน่วยงานที่ให้บริการในการตรวจพิสูจน์หลักฐานจะต้องได้รับการรับรองคุณภาพของห้องปฏิบัติการทุก 5 ปี เพื่อรักษาสถานภาพเดิมของหน่วยงานไว้ได้ (Chairangsinant, 2001)

สาธารณรัฐสิงคโปร์ มีกองกำลังตำรวจสิงคโปร์ (Singapore Police Force) หรือ SPF เป็นหน่วยงานของตำรวจ ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักที่ทำหน้าที่สืบสวนสอบสวนอาชญากรรมและการพิสูจน์หลักฐาน เมื่อเกิดอาชญากรรมขึ้นเจ้าหน้าที่ตำรวจจะทำหน้าที่เก็บรวบรวมพยานหลักฐานจากที่เกิดเหตุและทำการตรวจพิสูจน์ลายนิ้วมือ ส่วนการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในห้องปฏิบัติการ เป็นหน้าที่ของศูนย์ควบคุมด้านวิทยาศาสตร์สาธารณสุข (The Health Sciences Authority) หรือ HSA ซึ่งเป็นหน่วยงานระดับชาติในสังกัดของรัฐบาลกลาง มีหน้าที่ตรวจวิเคราะห์ทางห้องปฏิบัติการ ได้แก่ นิติเวชศาสตร์ นิติวิทยาศาสตร์ ด้านวิทยาศาสตร์ การพิสูจน์หลักฐาน และการตรวจวิเคราะห์อื่น ๆ ที่เป็นการสนับสนุนกระบวนการยุติธรรม รวมทั้งการพิสูจน์หลักฐานต่าง ๆ จากกองกำลังตำรวจสิงคโปร์ที่ต้องใช้การพิสูจน์วิเคราะห์ทางห้องปฏิบัติการ และการตรวจพิสูจน์วิเคราะห์ตามคำร้องขอจากหน่วยงานอื่น ๆ (จิตรพันธ์, 2557)

บทสรุป ในการเก็บรวบรวมวัตถุดิบทางชีววิทยาของบุคคลโดยการตรวจพิสูจน์ทางชีววิทยา แม้ว่าในบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้กำหนดไว้แล้วก็ตามว่าจะต้องได้รับความยินยอมจากบุคคลก่อน แต่ยังไม่คุ้มครองถึงสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ผู้ถูกกระทำการตรวจพิสูจน์ทางชีววิทยาอย่างเหมาะสม อีกทั้ง บทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติการให้บริการด้านนิติวิทยาศาสตร์ พ.ศ. 2559 ก็มิได้บัญญัติถึงการให้ความยินยอมของบุคคลในการตรวจพิสูจน์ไว้อย่างชัดเจนการปฏิบัติงานของพนักงานเจ้าหน้าที่ในการตรวจพิสูจน์ทางชีววิทยายังไม่เกิดหลักประกันใด ๆ ที่เป็นการสร้างมาตรฐานและก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานเจ้าหน้าที่ในการตรวจพิสูจน์อย่างชัดเจน ทั้งนี้ การที่หน่วยงานแต่ละแห่งไม่ได้กำหนดว่าพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ตรวจพิสูจน์ทางชีววิทยาต้องเป็นผู้ที่ผ่านการศึกษาเรียนรู้ การฝึกอบรมเกี่ยวกับการตรวจพิสูจน์ทางชีววิทยาและต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถหรือความเชี่ยวชาญในการตรวจพิสูจน์ทางชีววิทยาในระดับที่สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบกับต้องมีการประเมินผลการปฏิบัติงานและทดสอบสมรรถนะในการปฏิบัติงานเป็นประจำในรูปแบบหลักเกณฑ์อย่างเดียวกัน จึงยังไม่มีหลักประกันใด ๆ ที่จะทำให้เกิดมาตรฐานและประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานด้านการตรวจพิสูจน์ทางชีววิทยา หน่วยงานที่ทำการตรวจพิสูจน์ทางชีววิทยาในประเทศไทยมีอยู่หลายแห่ง ซึ่งในการกำหนดโครงสร้างของหน่วยงานแต่ละแห่งยังไม่มีกำหนดโครงสร้างที่ทำให้เกิดมาตรฐานสากล หรือมีคุณภาพ หรือประสิทธิภาพที่มีความครอบคลุมในทุก ๆ ด้าน

โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการกำกับดูแลและควบคุม ตลอดจนการตรวจสอบการดำเนินงานหรือการปฏิบัติงานของหน่วยงานแต่ละแห่ง เพื่อให้เกิดเป็นมาตรฐานกลางในการควบคุมและตรวจสอบการทำงานหรือการดำเนินงานในด้านต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมและเป็นกลางในกรณีที่เกิดปัญหา ซึ่งส่งผลกระทบต่อประชาชนในเรื่องที่เกี่ยวกับการดำเนินงานในการตรวจพิสูจน์ทางชีววิทยา การที่หน่วยงานต่าง ๆ มีการจัดวางระเบียบกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวกับการปฏิบัติงานของพนักงานเจ้าหน้าที่ภายในหน่วยงานมาใช้บังคับกันเองในการกำกับดูแลในเรื่องจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพที่ปฏิบัติหน้าที่ในการตรวจพิสูจน์ทางชีววิทยา เป็นการให้เสรีภาพแก่องค์กรนั้นอย่างเต็มที่ในการควบคุมความประพฤติของพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานเพื่อให้อำนาจในการกำกับควบคุมดูแลกันเองอย่างกว้างขวางจนไม่มีขอบเขตจำกัดอย่างแน่ชัด เมื่อไม่มีองค์กรกลางมากำกับดูแลและควบคุมตรวจสอบหรือกำหนดมาตรฐานจรรยาบรรณในการปฏิบัติงานของผู้ประกอบวิชาชีพ จึงทำให้เกิดปัญหาในลักษณะที่ไม่สามารถดำเนินการจัดการตามความเหมาะสมได้

ข้อเสนอแนะ

1. ควรแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติ การให้บริการด้านนิติวิทยาศาสตร์ พ.ศ. 2559 มาตรา 5 โดยเพิ่มเติมวรรคท้าย คือ “การให้บริการดังกล่าวมาในวรรคก่อนนั้น หากเป็นการตรวจพิสูจน์ที่ต้องกระทบกระทั่งต่อร่างกายของบุคคล จะต้องได้รับความยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษรจากบุคคลนั้นโดยสมัครใจก่อนทำการตรวจพิสูจน์ และต้องมีเหตุ อันควรเชื่อได้ว่าบุคคลนั้นพัวพัน

กับการกระทำความผิด และมีเหตุอันควรเชื่อว่าสิ่ง
ที่นำมาตรวจสอบสามารถยืนยันหรือพิสูจน์ว่าบุคคล
นั้นมีส่วนในการกระทำความผิด หากบุคคลนั้น
ไม่ยินยอมอาจเป็นผลร้ายแก่ผู้ขึ้นในขั้นตอนของ
การพิจารณาคดีความ

2. เห็นควรบัญญัติกฎหมายการขึ้น
ทะเบียนผู้เชี่ยวชาญในการตรวจพิสูจน์ทาง
ชีววิทยา โดยต้องเป็นผู้ที่ผ่านกระบวนการคัดสรร
และมีประสบการณ์ในการทำงานมาในระดับหนึ่ง

3. เห็นควรบัญญัติกฎหมายจัดตั้งองค์กร
วิชาชีพเฉพาะด้านนิติวิทยาศาสตร์เพื่อให้มีองค์กร
กลางมาทำหน้าที่กำกับดูแลและควบคุมตรวจสอบ
หน่วยงานต่าง ๆ ที่มีการดำเนินงานทางด้านนิติ
วิทยาศาสตร์ โดยให้ผู้แทนของหน่วยงานแต่ละ
แห่งเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในคณะกรรมการของ
องค์กรวิชาชีพ เพื่อเป็นการถ่วงดุลและขับเคลื่อน
การดำเนินงานให้เกิดคุณภาพของงานนิติ
วิทยาศาสตร์และให้มีการกำหนดจรรยาบรรณ
ของพนักงานเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติงานให้มี
คุณธรรมจริยธรรมต่อการปฏิบัติหน้าที่ในการ
ตรวจพิสูจน์ทางชีววิทยา ประกอบกับวางแผนทาง

หรือข้อบังคับในการปฏิบัติงานที่เป็นมาตรฐาน
กลางให้ผู้ประกอบวิชาชีพยึดถือและปฏิบัติตาม
หากฝ่าฝืนก็ต้องได้รับโทษเป็นกรณี ๆ ไป อาทิ
การถอดถอนใบอนุญาตนักวิชาชีพตรวจพิสูจน์
ทางชีววิทยา หรือไม่อนุญาตให้บุคคลนั้นทำงาน
ในวิชาชีพตรวจพิสูจน์ทางชีววิทยาได้ เป็นต้น

4. กำหนดหรือแบ่งอำนาจหน้าที่ให้
หน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งเป็นผู้รับผิดชอบใน
การตรวจพิสูจน์ทางชีววิทยาเป็นการเฉพาะ โดย
ผู้วิจัยขอเสนอให้สถาบันนิติวิทยาศาสตร์ สังกัด
กระทรวงยุติธรรมเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบใน
การตรวจพิสูจน์ทางชีววิทยา ส่วนของการ
รวบรวมพยานหลักฐานจากที่เกิดเหตุในการเกิด
อาชญากรรมนั้นและในการตรวจพิสูจน์ลายนิ้วมือ
ให้เป็นหน้าที่และความรับผิดชอบของหน่วยงาน
ตำรวจเพื่อให้การทำงานไม่ซ้ำซ้อนกันประกอบกับ
ทำงานเอื้ออำนวยและสนับสนุนกัน ตลอดจน
เป็นการทำงานแบบบูรณาการระหว่างกันมาก
ยิ่งขึ้น

References

- Chairangsinant, C. (2001). *The approach to develop suitable administration of forensic science in Thailand through the application of sufficiency economy*. [Unpublished doctoral dissertation]. Mahidol University.
- Intaravicha, S. (2548). *The finding of evidence from suspect's body: Study of physical examination and body search in criminal procedure*. [Unpublished master's thesis], Dhurakij Pundit University.
- Jinpan, L. (2557). The development of Thai forensic medicine in context of ASEAN: A comparative study of Thai and Singapore. [Unpublished report]. Ministry of Foreign Affairs, Kingdom of Thailand.
- Saenlama, R. (2552). *Search of evidence from alleged offender's body: Alcohol test under the Road Traffic Act of B.E. 2522*. [Unpublished master's thesis], Thammasat University.
- Thongraweewong, K. (2559). *The reform of data protection law of Thailand towards the ASEAN Community*. [Unpublished report]. The Secretariat of the house of Representatives.